

Dyslexi en pedagogisk diagnos

Britta Ericsson, red. **Utredning av läs- och skrivsvårigheter**. 232 sidor. Lund: Studentlitteratur, 1996. Pris ca 325 kr. ISBN 91-44-61351-2.

Recensent: docent Jan Ygge, universitetslektor, institutionen för oftalmiatrik, Hudinge sjukhus.

Antalet böcker om läs- och skrivsvårigheter, dyslexi, har ökat markant under de senaste åren. Detta är ett glädjande faktum, då det måste innebära att kunskapen om detta viktiga men tidigare ej erkända handikapp ökar hos befolkningen. Ett handikapp är, som också sägs i boken, ett relativt begrepp som innebär en relation mellan den enskilda individens förmåga och de krav som omgivningen och miljön ställer. Just när det gäller förmågan att handskas med det skrivna ordet blir en bristande dylik relation ofta ett extra stort problem för individen, eftersom vardagen är fylld av information som presenteras med hjälp av det skrivna ordet.

Beskriver utredningsgången

Diagnosen dyslexi är en pedagogisk diagnos, där man i de flesta fall definierar tillståndet som att individen ligger mer än två årskurser efter normal läs-utveckling trots frånvaro av andra aggraverande faktorer såsom neurologisk sjukdom, socioekonomiska problem, kognitiv förmåga etc. Vi har under de senaste åren sett ett flertal böcker som behandlar olika aspekter av dyslexi, men detta är den första bok där själva utredningsgången inom olika specialiteter presenteras utförligt. Efter ett par inledande kapitel om historik, definitioner etc kommer man in på den direkta utredningen. Här presenterar speciallärare Margareta Carlström hur den viktiga pedagogiska utredningen vid dyslexi går till.

Boken fortsätter med en redogörelse (psykolog Christer Jacobson) för diagnostiska metoder inom psykologin som kommer till användning vid dyslexiutredning. Synutredning och ögonundersökning redogörs för av ortoptist Agneta Rydberg där vi får en inblick i varför det är viktigt att göra även en detaljerad synutred-

ning hos dessa patienter. Logoped Birgitta Johnsen beskriver vidare hur man genomför en språkutredning vid läs- och skrivsvårigheter. Bokens utredningsdel avslutas med ett kapitel av sjukgymnast Elisabeth Price om den motoriska utredningen vid dyslexi. Boken både börjar och slutar med kapitel av professor Max Frisk om mer allmänna faktorer som påverkar barnet med dyslexi.

Bred målgrupp

Jag tycker att boken har en viktig funktion att fylla, då de personer som är engagerade i patienter med dyslexi ofta har så vitt skilda bakgrunder och sysslar med dyslexi endast sedd ur sin egen synvinkel. Dyslexi är ju en åkomma som engagerar så många olika specialiteter, varför det är ett stort värde i att samla information från de flesta av dessa i ett verk så att alla de som är engagerade i dyslexipatienter kan förstå varför man gör på olika sätt i utredningen. Jag kan därför varmt rekommendera boken till läsning för många olika inom vården såsom barnläkare, skolläkare, husläkare, oftalmologer, ortoptister etc. •

Klokt om barns utveckling

Lars H Gustafsson. **Upp-
täckta livet. Barns, ungdoms
och vuxnas utveckling
tillsammans**. 361 sidor. Stockholm: Norstedts, 1996. Pris ca 290 kr. ISBN 91-1-960022-4.

Recensent: med dr Ragnar Jonsell, barnhälsovården, Jönköping.

Lars H Gustafsson har skrivit många läsvärda böcker om barn och föräldrar. Flera har blivit klassiker såsom »Mitt barn är sjukt», »Leva med barn» och »Barnapappa».

Den nya boken »Upp-täckta livet» är en resa med utgångspunkt i Lars H:s erfarenheter som barn, far, barnläkare och i hans kontakter med barn och »barnarbetare» i Sverige och internationellt. Dessutom presenterar han sina »ledsagare» i facklitteraturen, hos vilka tyngdpunkten ligger i en vid syn på barnets förmåga och samspel med andra.

Lars H är en strålande berättare och inspiratör. I de första kapitlen sugas man med på resan och blir hela tiden nyfiken på att läsa mer och mer. Här och där finner man meningar och uttryck som är så välfunna att man skulle vilja ha dem ristade på runstenar vid allfarvägen.

Spännande uppläggning

Olika delar av FNs barnkonvention med kommentarer och exempel som väcker frågor inleder många kapitel. Läsefrukter blandas med författarens egna erfarenheter och reflektioner. Dessutom finns fristående korta personliga betraktelser – allt befriande rent från svamligt klientmos.

Dessa avsnitt varvas med en brevväxling mellan en far och hans tonårsdotter i ett tidigare äktenskap.

Lämnar ingen oberörd

Styrkan i texterna är att ingen med intresse för barn och föräldrars samspel kan förbli oberörd. Läsaren associerar till barn och ungdomar man mött eller sin egen uppväxt. Endera känner man igen sig i Lars H:s förklaring eller också tycker man något annat – men funderingarna börjar, och författaren har nått sitt mål. Många gånger har jag lagt ifrån mig boken, funderat medan jag gjort något annat och sedan läst avsnittet igen och fått ränta på behållningen.

Lästips

Särskilt förtjust är jag i de många citaten från barn- och ungdomsböcker och annan skönlitteratur. Här får man många värdefulla tips och påminnelser om böcker man borde ha läst eller ville läsa om. Dessutom finns en utförlig litteraturlista med både fackböcker och skönlitteratur för barn och vuxna. Det är bara att knalla till biblioteket!

Rekommenderas alla intresserade

Jag önskar att denna spännande och »kloka» bok skulle kunna läsas av alla föräldrar. Tyvärr tror jag inte detta är möjligt. Boken är lättläst men innehåller många uttryck och fackord som är självklara för proffs i »barnsvängen» men som är fikonspråk för t ex ekologer, tekniker och många andra. Men för pedagoger, so-

ciologer, vårdpersonal och psykologer och personer med motsvarande intressen är den ypperlig!

Det är mig ett nöje att rekommendera alla intresserade att resa med boken! Tag plats på tåget! Öppna alla dörrar! •

Högklassig bok om människans ämnese- omsättning

Keith N Frayn, ed. **Metabolic regulation. A human perspective**. 270 sidor. London: Portland Press Ltd, 1996. Pris £ 18.95. ISBN 1-85578-048-8.

Recensent: docent Olle Ljungqvist, kirurgiska kliniken, Karolinska sjukhuset, Stockholm.

Alla människor behöver näring för sin fortsatta existens. Trots alla medicinska och tekniska framsteg genom åren är vår kunskap om vad som egentligen händer i kroppen som helhet, liksom i dess olika delar, vid normalt leverne faktiskt relativt begränsad. Detta beror till största delen på avsaknaden av metoder att studera och kvantifiera händelser i ämneseomsättningen på ett korrekt sätt. Särskilt svårt har det varit att göra bestämmningar under pågående normalt födointag. Men trots alla metodologiska begränsningar har forskning, framför allt under den senaste 15-årsperioden, avsevärt ökat vår kunskap om ämneseomsättningen, hur kroppen reagerar på olika typer av föda, vid fasta, fysisk aktivitet m fl dagligen förekommande aktiviteter.

Länge saknad sammanfattning

Kanske beroende på traditionella ämnesindelningar i fysiologi, biokemi och kliniska discipliner har det länge saknats en grundlig, men ändå lättläst, sammanställning av dessa basala fysiologiska kunskaper. Dr Keith Frayn, biokemist, lärare och forskare vid Radcliff Infirmary, Oxford, England har lyckats med konststycket att samla all denna komplicerade kunskap till en bitvis lysande beskrivning av vad vi idag känner till om denna basala fysiologi. Boken »Metabolic regulation: A human perspective» tar läsaren snabbt igenom

några grundläggande kunskaper om metabolism, vilka ligger till grund för en resa genom kroppens fysiologi under helt normala och en del sjukdoms- och stressstillstånd. Frayn börjar nästan bokstavligen på tallriken med mat och följer sedan födans resa genom mag-tarmkanalens absorption, via v pora- och lymfa till levern och kroppens olika organ.

I löpande text beskrivs med en förbluffande självklar enkelhet födans komponenters (kolhydrat-, protein- och fettmetabolism) öden i olika organ. Först varje komponent för sig och sedan integrerat. Hormonernas reaktioner på födoingtag och dess effekter belyses med samma enkla elegans. Slutligen tar författaren upp några speciella, men ändå helt vanliga, tillstånd som innebär särskild belastning för kroppens ämnesomsättning, eller som har stor klinisk relevans (t ex fettet och aterosklerosen).

Basala kunskaper i lättläst form

Genomgående i boken löper en basal historia, som hela tiden kompletteras med enkla och pedagogiska figurer med tillhörande text där mer detaljerad information framställs. Varje kapitel avslutas med mycket adekvat fördjupningslitteratur, i form av läroböcker eller översiktsartiklar.

Frayn skriver i sitt förord att han med denna bok vill rikta uppmärksamheten på att ett flertal viktiga grundförutsättningar och reglerekonstrukt för vår basala ämnesomsättning måste betraktas utifrån hela kroppen, och inte enbart isolerade i komponenter i celler. Efter att ha läst boken måste jag konstatera att han lyckats övertyga åtminstone denne läsare om att all den information som strömmar fram ur molekylärbiologisk forskning i allt högre takt, kommer att bli oerhört intressant att integrera i det perspektiv Frayn vill förordad, nämligen hela kroppen.

Det är svårt att hitta några svagheter i denna bok. Det enda som kan beklagas är att författaren valt att inte ta upp en översikt om traumametabolism, ett område där Dr Frayn tidigare länge var verksam och innehar en djupgående kunskap. Det hade varit utomordentligt bra komplement, vilket hade gjort boken i det närmaste komplett.

Sammanfattningsvis ger den här relativt korta boken på ett utomordentligt trevligt sätt en översikt över ett område

som alltför ofta betraktats som tråkig basal medicinarkunskap, men som det likväl är fundamentalt för varje kliniker att känna till. Den kan därför rekommenderas varje kollega som, på ett mycket trevligt och underhållande sätt, vill friska upp ringrostiga kunskaper om basal ämnesomsättning. Boken borde också granskas av lärare i fysiologi och medicinsk kemi på grundkursnivå, där jag kan föreställa mig att den kan passa in som en inspirationskälla för medicinstudenter och samtidigt som kompletterande översikt till mer detaljerad litteratur. Helt säkert borde varje handledare inom ämnen som rör klinisk forskning inom metabolism läsa den här boken, för att sedan kunna rekommendera den till sina forskarstuderande.

Boken utgör den första i en planerad serie, och det ska bli spännande att se om de nästföljande bidragen kommer att hålla samma höga klass. •

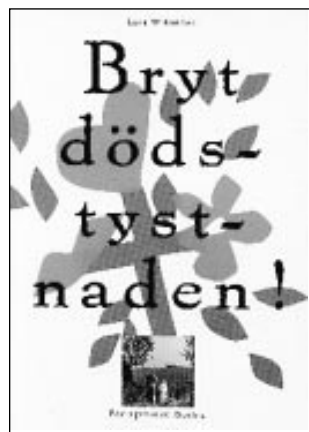
Mästrande »informations-skrift» om döden

Lars Wikander. **Bryt dödstystnaden!** 138 sidor. Stockholm: Förlagshuset Gothia, 1996. Pris ca 175 kr. ISBN 91-7205-045-4.

Recensent: leg psykolog Eva Håkansson, centrum för kriskunskap, Samhällsmedicin Syd, Huddinge.

Under året har det kommit en ny bok om vårt förhållande till döden och om sorgen som följer när döden drabbar någon av våra kära. Det finns ett flertal sådana böcker som kommit ut de senaste åren, ofta författade av personer som i sitt arbete mött många människor i sorg. En del av dessa böcker har en mer professionell målgrupp medan andra riktar sig till dem som just drabbats av sorg eller till dem som vill veta mer av ett allmänt intresse, utan att själv för närvarande vara i sorg. Inte sällan är böckerna skrivna av verksamma sjukhuspräster och ibland av de efterlevande själva.

Den här boken riktar sig inte i första hand till dem som på olika sätt står nära döden utan

till de »friska och starka». »Det är meningsfullt att befatta sig med döendets och dödens problem medan man befinner sig i bästa välmåga», säger författaren i förordet till sin bok. I en mening håller jag med författaren, men samtidigt menar jag att det är både normalt och ofta sunt att inte ständigt gå omkring och tänka på dessa frågor livet igenom, även om ett allt för stort förnekande av dödens realiteter i livet ofta förvärrar våra möjligheter att bemästra de frågor som döden ställer då vi möter den i våra liv.

Det finns något provocerande i bokens tilltal som i stället för att uppmuntra till reflektioner och diskussioner känns mästrande och tillrättavisande. Det finns mycket av hur det skall vara ställt i relation till »det felaktiga» i hur det nu ofta är.

Utökade tidningsartiklar

Bokens författare har tidigare arbetat inom hälso- och sjukvården. Den närmare kontakten med frågorna som boken behandlar har han fått genom sina extraarbeten som biträde bl a inom äldreomsorg och på sjukhem. Sedan han slutade sin tjänst som personalkonsultent inom Landstingshjälsan i Södra Älvsborgs län föreläser han i ämnet runt om i landet. Han är också en skönlitterär författare.

Denna bok är en utökad bearbetning av en serie på sju artiklar från Borås Tidning från våren 1995. Möjligen är det denna bakgrund som gör att boken gapar över så många och stora frågor på samma gång och att tonfallet känns lite onödigt tillspetsat. Det är en sak att skriva artiklar i dagspressen kopplade till en fråge-

spalt. En helt annan sak är att sammanställa en bok och med denna nå ut till personer som författaren ju själv menar inte brukar befatta sig med de frågor som boken tar upp.

Tankeväckande för vårdpersonal

Boken tar upp döendet och vården av döende människor, vad som sker konkret när en människa dör, om egna önskemål när det gäller begravning och dylikt, om organdonation, om anhörigas sorg och behov av respekt och stöd samt om det viktiga att inte hålla barn utanför så stora händelser i en familjs liv.

Så långt uppfattar jag boken egentligen mest som en informationskrift till människor i behov av stöd och kunskap inför mötet med anhörigas eller egen förestående död.

Till en del ser jag också att boken här vill åstadkomma debatt och eftertanke hos personal inom hälso- och sjukvården. Det skadar inte. Med krav på högre effektivitet med samtidigt krympande ramar finns en risk att omsorg och omvårdnad av dem som sjukvården inte kan bota får stryka på foten för de snabba insatsernas vård och behandling.

Mer debattbok än informationsbok

Några kapitel tar upp mer kontroversiella frågor om t ex livstestamente och dödshjälp och om »nära döden»-upplevelser. Dessa är de två längsta kapitlen i boken och gör den mer till debattbok än informationsbok.

Författaren är öppen med var han själv står i dessa frågor och argumenterar för sin övertygelse. Det är naturligtvis utmärkt i en artikel eller debattbok men att ta upp dessa frågor här bland sådana som för övrigt mest är av informationskaraktär känns tveksamt. Vad vill författaren egentligen och vem vill han nå med sin bok blir därför frågan som står kvar efter läsningen.

Denna bok blir därför inte en av de böcker jag kommer att rekommendera vare sig till vänner och bekanta, till anhöriga till svårt sjuka och döende eller till dem som har sorg. Som debattbok för vårdpersonal är den för tunn.

Det är synd att författaren inte med sin goda avsikt delade upp sitt stoff och mer anpassade innehållet till den målgrupp han bestämt sig för. Det är svårt att både äta upp kakan och ha den kvar. •